

УДК 330.341
© 2016

Л.М. ВАСІЛЬЄВА,
доктор наук з державного управління

Дніпропетровський державний
аграрно-економічний університет,
Україна

E-mail: l.m.vas@mail.ru

м. Дніпропетровськ, вул. Ворошилова, 25

ФОРМУВАННЯ
ІННОВАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ
РОЗВИТКУ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Визначено, що активізація інноваційної складової економічного розвитку вимагає формування моделі інноваційного розвитку. Встановлено тенденції та проаналізовано джерела фінансування інноваційної діяльності підприємств України. Сформульовано низку заходів щодо переведення національної економіки на інноваційну модель розвитку, спрямованих на приведення системи державного управління у модель економічного зростання.

Ключові слова: державне управління, інновації, модель, національна економіка, розвиток.

Запорукою економічного зростання є формування інноваційної моделі розвитку національної економіки. Орієнтація національної економіки на збільшення інноваційної складової сприятиме стійкому її розвитку в цілому, тому розвиток науки та інноваційної діяльності у сфері аграрного сектору країни і являє собою один з основних напрямів державної політики. Розвиток сучасного АПК має базуватися на новітніх досягненнях у галузі техніки і технології, передових організаційних формах та принципово нових методах інноваційної діяльності з метою скорочення циклу “наука–виробництво”, а венчурний капітал в Україні повинен стати ефективним методом фінансування інновацій та науково-технічного прогресу [3].

Для вітчизняної економіки саме інновації та інноваційний розвиток є тією рушійною силою, що спроможна забезпечити економічну незалежність України і подолання розриву з розвиненими державами за принципом “обганяти не доганяючи”. Тобто, не йдучи шляхом, який інші вже пройшли, здобувши при цьому міцні позиції на світовому ринку, а йти, безсумнівно, у руслі світового розвитку, але своїм шляхом, вишукуючи і реалізу-

ючи свої потенційні переваги, займаючи провідні позиції в тих сферах діяльності, де для цього є умови [2].

Активізація інноваційної складової економічного розвитку вимагає формування моделі інноваційного розвитку, становлення інноваційного підприємництва, посилення інноваційного характеру виробничої діяльності. Все це сприятиме підвищенню конкурентоспроможності національної економіки, збереженню і примноженню інтелектуального потенціалу нації.

Вагомий внесок у дослідження проблем формування інноваційної моделі розвитку національної економіки зробили такі відомі вітчизняні вчені, як Л.К. Безчасний [1], Н.В. Бондарчук [2], М.М. Кулаєць [5], Л.І. Федулова [6] та інші науковці. Проте проблеми переведення національної економіки на інноваційну модель розвитку, що потребує здійснення комплексу заходів, спрямованих на приведення системи державного управління до моделі економічного зростання, все ще залишаються недостатньо глибоко вивченими, тому й вимагають додаткових наукових досліджень. Саме це і стало метою даної наукової статті.

Того часу як традиційні чинники економічного зростання, що спиралися переважно на мобілізацію ресурсів, накопичених за тривалий період економічного спаду, практично вичерпано, належних зрушень в структурі економічної системи, які перевели б національну економіку в режим зростання, що ґрунтується на інвестиційно-інноваційному створенні нових ресурсів, поки що не відбулося. Враховуючи це, нагальною постає проблема модернізації української економіки з метою підвищення технологічного рівня експорту та якісних характеристик вітчизняної продукції. Саме на виконання цього стратегічного завдання має бути спрямована інноваційна політика України.

Світова історія має великий досвід подолання кризових явищ в економіці, корисні знання, інформаційну базу для розробки інноваційних стратегій. Це різноманітні теорії, моделі економічного зростання, які ґрунтуються на державній підтримці інноваційної діяльності, створенні сприятливого “інноваційного клімату”. Постійне вдосконалення засобів та предметів праці, технології виробництва і його організації є головною рушійною силою розвитку продуктивних сил та економічного зростання кожної країни. Конкурентна боротьба за ринки збуту відбувається насамперед через змагання в інноваційній сфері. Та країна, що стоїть осторонь від “інноваційних змагань”, опиняється останньою в ієрархії розвитку світової спільноти [1].

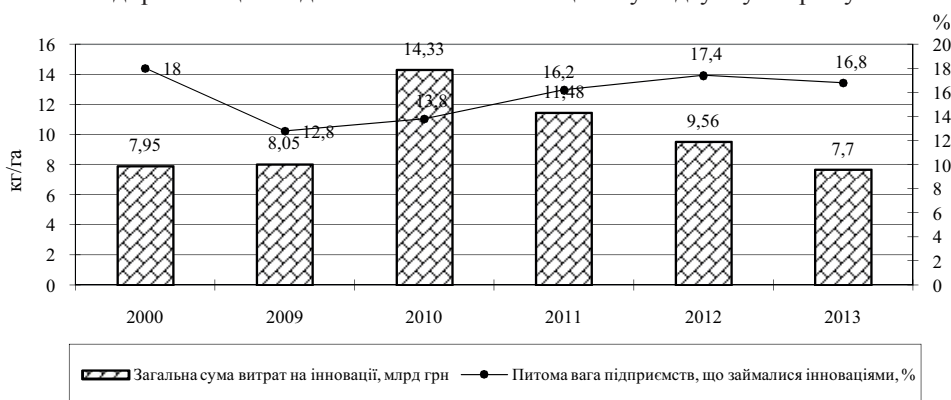
Суттєвим фактором підвищення ефективності підприємницької діяльності є за-

провадження інновацій, які повинні мати плановий та регулярний характер. Слід наголосити, що через консерватизм, властивий товаровиробникам-аграріям, вітчизняна аграрна продукція недостатньо конкурентоспроможна на внутрішньому ринку, що стримує розвиток аграрного сектору економіки. У межах інноваційної моделі розвитку підприємництва створюються оптимальні умови для запровадження інновацій в такий спосіб, забезпечується прогресивний розвиток галузі та реалізується один із механізмів підвищення ефективності підприємницької діяльності [5].

Тенденції інноваційної діяльності останніх років засвідчують про наявність значних проблем та низький рівень розвитку інноваційної діяльності в Україні, що у свою чергу негативно відображається на конкурентоспроможності продукції та розвитку економіки в цілому (рисунок).

За даними офіційної статистики, динаміка інноваційної активності підприємств в Україні має нерівномірний характер у частині кількості підприємств, що займалися інноваційною діяльністю. Так у кризові 2008–2009 рр. їх кількість зменшилася, і, починаючи з 2011 р., питома вага підприємств, що займаються інноваціями, постійно знижується.

Граничний рівень, що вважається критичним для економічного розвитку на інноваційній основі, становить 20 %. Вітчизняні підприємства у цьому відношенні знаходяться за межами стану інноваційності, а це в кінцевому підсумку загрожує технологічній

Інноваційна активність підприємств [4]

Джерела фінансування інноваційної діяльності в Україні

Рік	Загальна сума витрат, млн грн	У тому числі за рахунок коштів							
		власних		державного бюджету		іноземних інвесторів		інші джерела	
		млн грн	питома вага, %	млн грн	питома вага, %	млн грн	питома вага, %	млн грн	питома вага, %
2000	1757,1	1399,3	79,6	7,7	0,4	133,1	7,6	217	12,3
2005	5751,6	5045,4	87,7	28,1	0,5	157,9	2,7	520,2	9,0
2010	8045,5	4775,2	59,4	87	1,1	2411,4	30,0	771,9	9,6
2011	14333,9	7585,6	52,9	149,2	1,0	56,9	0,4	6542,2	45,6
2012	11480,6	7335,9	63,9	224,3	2,0	994,8	8,7	2925,6	25,5
2013	9562,6	6973,4	72,9	24,7	0,3	1253,2	13,1	1311,3	13,7
2014*	7695,9	6540,3	85,0	344,1	4,5	138,7	1,8	672,8	8,7

* Дані наведені без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополь та частини зони проведення антитерористичної операції.

та економічній безпеці країни, що й спостерігаємо сьогодні [6].

Формування інноваційної економіки потребує значних фінансових ресурсів, тому переваги від застосування інноваційної моделі отримали перш за все багаті країни. Для економік, що розвиваються, досягнення цих переваг залежать від ефективності їх спеціальної інноваційної політики проривного типу, що полягає в дієвому державному стимулюванні прогресивної структурної перебудови економіки та в реформуванні сфер освіти, науки, інноваційної діяльності на основі наявного науково-технічного потенціалу та з урахуванням світових тенденцій науково-технологічного розвитку.

У більшості країн світу бюджетні кошти є основним джерелом фінансування інноваційної діяльності, в Україні ж характерним є зовсім інший підхід – з мінімальною участю держави (таблиця).

Фінансування інноваційної діяльності з державного бюджету здійснювалося на рівні 2 % і менше (виняток 2014 р.), що слугує показником пасивності держави до інноваційної діяльності. Така досить негативна тенденція змушує підприємства України використовувати інші, зовнішні, джерела залучення ресурсів для проведення інноваційної діяльності.

На наше переконання, довгострокові інноваційні проекти в аграрному секторі ма-

ють забезпечуватися через механізми кредитування, якими є пільгове кредитування підприємств, що реалізують інноваційні проекти, підприємства й організацій, що здійснюють інноваційні розробки, формування фонду кредитного поручительства інноваційних напрямів в агровиробництві, інститут іпотечного кредитування, інститути спільного інвестування, венчурні фонди, лізингові та інші операції [3].

Система кредитного стимулювання повинна сприяти вирішенню двоєдиного завдання держави в аграрному виробництві: загальної активізації застосування інновацій, забезпечення структурної перебудови і підвищення конкурентоспроможності даного сектору економіки. За допомогою гнучкої системи кредитного стимулювання можливе досягнення оптимального співвідношення між бюджетним фінансуванням науки і самофінансуванням науково-технічного прогресу.

Створення комплексного механізму кредитного стимулювання інноваційної діяльності в аграрному секторі дозволить активізувати науково-технічний прогрес по всьому ланцюжку – від фундаментальних досліджень до впровадження розробок у виробництво, з урахуванням обмеженості ресурсів підприємств і державних (громадських) пріоритетів розвитку економіки, та забезпечити стійкий її розвиток в перспективі.

Висновки

Переведення національної економіки на інноваційну модель розвитку потребує здійснення комплексу заходів, спрямованих на приведення системи державного управління до моделі економічного зростання. У зв'язку з цим основні заходи мають бути націлені на:

- зосередження в одному державному органі управління інноваційним процесом, у тому числі системою науково-технічної інформації, а також інноваційною діяльністю технологічних парків, який має скоординувати дії всіх органів виконавчої влади щодо здійснення державної політики в аграрному секторі, визначення необхідних для цього фінансових, матеріальних, інформаційних та інших ресурсів;

- удосконалення механізмів інвестиційної аграрної політики, спрямування державних коштів на перспективні наукові дослідження та інновації з можливостями самоокупності в найкоротшій строки;

- формування інфраструктури інноваційного розвитку з ефективним інституціональним забезпеченням інноваційних процесів шляхом сприяння створенню структур

(наукових, технологічних парків), найбільш ефективних з точки зору продукування та впровадження інновацій;

- створення механізмів державного стимулювання інноваційної активності суб'єктів господарювання в агровиробництві, а також застосування запобіжних заходів щодо випуску застарілої продукції та використання неефективних ресурсо- та енергоємних та екологічно небезпечних технологій;

- удосконалення правової бази для розвитку інноваційно-інвестиційних процесів в аграрному секторі, створення реально діючих механізмів, які забезпечать суворе дотримання законодавства, усунення неузгодженості законів України, приведення у відповідність до законів підзаконних актів органів державної влади;

- поширення міжнародного інноваційного співробітництва, стимулювання участі суб'єктів науково-технічної та інноваційної діяльності у міжнародній кооперації, інтеграції України в науково-технічний та інноваційний простори країн Європи, СНД і т. ін.

Бібліографія

1. Безчасний Л.К. Формування інноваційної моделі економічного зростання в Україні [Електронний ресурс] / Л.К. Безчасний. – Режим доступу: http://www.nam.kiev.ua/ape/n_02_7/bezchasnyi.htm

2. Бондарчук Н.В. Фактори впливу на формування державної політики розвитку інноваційного потенціалу регіонів / Н.В. Бондарчук // Інвестиції: практика та досвід. – 2009. – № 21. – С. 89–91.

3. Васильєва Л.М. Інноваційний процес як механізм стратегічної модернізації аграрного сектору / Л.М. Васильєва // Вісник Дніпропетровського державного аграрно-еко-

номічного університету. – 2013. – № 2(32). – С. 215–219.

4. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

5. Кулаєць М.М. Інноваційна діяльність в агропромисловому виробництві України / М.М. Кулаєць // Економіка АПК. – 2010. – № 6. – С. 113–119.

6. Федулова Л.І. Концептуальні засади управління інноваційним розвитком підприємств / Л.І. Федулова // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2014. – № 2. – С. 122–135.

Рецензент – доктор наук з державного управління,
професор **І.П. Приходько**